

5.3. Рангтасвир ишлаш жараёни

Рассомларнинг портрет (одам боши) устида ишлаш жараёни узоқ даврни ўз ичига олиб, баъзан кўп йиллар давом этиб, изланадилар. Рус рассоми А.Иванов ўзининг таниқли асари “Христоснинг халққа кўриниши” картинасини йигирма йилдан ортиқ ишлаган. Аммо шу вақт давомида фақат картина олдида туриб ишлади дегани эмас. Шу даврда картина қаҳромонлари учун плэнерда этюдларни, одам қомати ва чехраси каби рангтасвирларни

20 а – расм. А.Иванов. “Христоснинг халққа кўриниши” картинаси.

юзлаб ишлаган. Ораликда бажарган этюдлари орасида тугалланган асар даражасидагилари ҳам кўпгина. (20 – расмга қаранг).

Асар мавзуси, ғояни, ҳис-туйғуни ва фикрни рассомнинг композицияси ўз ичига олади. Албатта мавзу ҳаётий лавҳалардан, кечинмалардан туғилади. Уни сунъий танлаб бўлмайди. Агар рассомда қалбдан келиб чиқиб, янги, муҳим нарсаларни халққа айтиш истаги бўлмаса ва мавзу танласа, у бадий асар ярата олмайди.

Картина композициясини ишлашда натурадан фойдаланиш яхши, аммо уни картинага тўғридан-тўғри кўчириш керак эмас. Ғояни амалга оширишда битта этюд билан чегараланмай, янгисини бажариш ҳам яхши натижа беради. Буюк рассомлар тажрибасидан маълумки битта картина учун ўнлаб этюдлар

бажарганлари маълум (масалан: В.Суриковнинг “Бояр аёл Морозова” картинаси учун бажарилган рангтасвирларни олайлик). (20 б – расмга қаранг).

Рассомлар бўлажак картина композициясини бажаришдан олдин аниқланган холст картина формати ўлчамида унинг тўла рангтасвирини яъни картонини қоғозда чизматасвирини бажарадилар. Композиция қаҳромонларини ва гуруҳларини силуэтига, ёруғ ва соя тусларини бирлаштирувчи қисмларига катта эътибор берадилар. Тугалланган картина картонини холстга кўчириб айрим жойларига яна аниқлик киритилади. Композиция ишлашда баъзи рассомлар картина учун натурадан деталларини аниқлашда изланадилар, одам қиёфаларидан образ учун этюдлар бажарадилар. Баъзи рассомлар ўз билимига, хотирасига ишониб ёддан ишлашга уринадилар.

Рассом ўз асарларида гўзалликни акс эттиради ва уни халққа тақдим этади. Одамларни ғалабага, курашга, яшашга, гўзалликка, келажакка чорлайди.

Рангтасвир ишлаётганда умумий ранг ҳолатини аниқлаб, майда деталларга ишлов бериш талаб этилади.

Рангтасвирда асосий қисмини ажратиб кўрсатишда рассомлар; тасвир ўлчамини, ёритилишини, шакллар ва ранглар фарқи билан амалга оширадилар.

20 б – расм. В.Суриков. “Бояр аёл Морозова” картинаси.

Агар фарқлар кескин кўрсатилган бўлса, биз уни контрастда кўрамиз. Ҳаётда шаклларни бир-бири билан сифат ва катталигини чоғиштириб аниқлаймиз. Контраст тусда, рангда, юзаларнинг силлиқлиги ва ғадир-будирлиги кўринишида бўлади. Контраст-бадий асар кучини, қувватини, ҳаракатчанлигини, ҳиссиётини оширадиган восита.